

Naročnina mesečno 25 Din, za inozemstvo 40 Din — nedeljska izdaja celoletno 120 Din, za inozemstvo 140 Din

Uredništvo je v Kopitarjevi ul. 6/III

Telefoni uredništva: dnevna služba 2050, — nočna 2996, 2994 in 2050

SLOVENEK

Z nedeljsko prilogo »Ilustrirani Slovenec«

Ček, račun: Ljubljana št. 10.650 in 10.349 za inzerate; Sarajevo št. 7365, Zagreb št. 39.011, Praga-Dunaj 24.797

Uprava: Kopitarjeva 6, telefon 2992

Izhaja vsak dan zjutraj, razen ponedeljka in dneva po prazniku

Fundamentalno vprašanje slovanstva

Znana je delitev Rusov v Velikoruske, Maloruske in Beloruske, kakor so nas svojčas v šoli učili. Delitev ni samo jezikovna in kulturna, ampak se velik del Malorusov (ki se sami nazivajo Ukrajince) kakor tudi Belorusov smatra kot politično in državno samostojen narod. Problem je za bodočnost ruskega imperija in za vse slovanstvo jako važen, muenja so pa seveda najrazličnejša. Kot eno najbolj stvarnih mnenj v tem vprašanju smatramo razpravo profesorja zgodovine na sofijski univerzi, Bicillija — »Problem rusko-ukrajinskega razmerja v zgodovinski luči« — natisnjeno v julijski številki praškega »Edinstva«. Priobčujemo je, ker ima pomen za preceno medoslovenskih vprašanj slovanstva.

Ni mogoče ugovarjati onim Ukrajincem — izvajajo Bicilli — ki Ukrajini želijo samostojen gospodarski in kulturni razvoj izven mej ruskega imperija in splošno ruske kulture. Štiri-deset milijonov ljudstva seveda tvori zadostno izhodišče za bodoče lastno državno življenje. Ta cilj je tako vabljiv, da so vse besede odveč. Seveda bi se izrazila v tekočem trenutku večina ukrajinskega ljudstva, če bi mu bila dana prosta izbira, za rusko, to je velikorusko, ne pa za ukrajinsko šolo. Ukrajinska nacionalna zavest se mora šele ustvariti. Dejansko stanje nezadostne zavednosti ne sme veljati kot dokaz proti upravičenosti ukrajinskih teženj. Naloga voditeljev je ljudstvo navdušiti za preporod. Inače bi na pr. Slovenci po izidu koroskega plebiscita ne imeli nobene pravice korotanske Slovence slejkopre reklamirati zase. Če bo nacionalna duša doživela svoje vstajenje, potem nihče več ne bo označeval malorusčine samo za »narečje ali »dialekt«. Govorimo o holandskem jeziku z ozirom na državno samostojnost ljudstva, ki ga govori. Če bi bili Nizozemci nemški državljani, bi smatral ves svet njihovo materinščino samo za dolanjenemško govorico, kakor jo poznamo tudi onstran holandske meje. Četudi je malorusčina še tako sorodna velikoruščini, ni to razlog zoper ukrajinsko samostojnost. Zedinjene države so si izvojevale neodvisnost, in po vojni je isto uspelo tudi Irski, dasi je tu in tam v rabi angleški jezik. Maksim Gorki se je smejal, ko so ga naprosili, naj podeli dovoljenje za prevod svojih del v ukrajinsčino. »Prosim,« je rekel, »čemu? Saj me bo vsak Malorus prav dobro razumel v izvirniku! Ukrajinci so mu zamerili, ker hočejo, da bi jim bila pismena ruščina neumljiva. Slični spori nimajo prav nobenega pomena. Priznajmo torej, da bodo ukrajinski voditelji lahko ustvarili samostojno nacijo, kakor je to uspelo številnim drugim politikom. Razgovor se mora vršiti v drugem pravcu. Zastavimo rajši vprašanje, kaj bodo imeli Ukrajinci od svoje popolne samostojnosti? Ali jim bo končni uspeh zadostno poplačal dolgoletno težavno delo za osamosvojitve? V tem oziru pomeni ukrajinsko vprašanje samo poglavje najvažnejšega sodobnega zgodovinskega problema.

Ukrajinski nadpastirji so izvršili v XVII. stoletju rusko reformacijo. Ukrajinski umetniki so imeli velik vpliv na razvoj ruske arhitekture, kiparstva, slikarstva, drame, romana in je veliki Gogolj samo zaključek dolgega razvoja. Sedanji ukrajinski politiki so sami zrastle v ozračju te skupne ruske kulture. Če se ne zme-nijo za preteklost in sedanjost, temveč hočejo ubrati svojo novo, še nejasno pot — to je njih stvar. Toda prava kultura je vedno bila splošno-človeška, in nacionalni uspehi niso pomenili edinega cilja za velikane, ki so ustvarili zgodovinske nacije. Cavour in Garibaldi sta le oblikovala zmago, ki sta jo izvajala Petrarca in Dante, prava ustvaritelja Italije. Preroki niso pisali svojih knjig, ne David psalmov ali Dante »Komedije«, Milton »Rajca«, Goethe pa »Fausta« zato, da bi pomagali do veljave hebrejščini, italijanščini, angleščini, nemščini. Služili so večni resnici, lepoti in blagum, so ustvarili mednarodne zaklade, in so ob enem priborili nesmrtnost svojim jezikom. Njih rojaki smatrajo svoj jezik za največje svetinjo baš radi njihovega delovanja. Med politikom in kulturo obstoji isto različe kakor med obrtjo in umetnostjo. Prva ustvari koristni predmet, druga pa veže potom umetnine njenega avtorja z ostalim človeštvom. Pristna kultura ni ločljiva od svobode duha. Ukrajinec, ki kuje nove umetne besede, da se otrese še tako starih in opravičenih »rusicizmov«; Rumunec, ki sežiga v cirilici spisane stare rokopise in trebi slovan-ske izraze, katerih je poln ljudski jezik — oba kažeta ozkosrčnost in služita politiki namesto kulturi. Ne vemo, kaj bodo pridobili Ukrajinci na tej po sovraštvu narekovani poti, zato pa vidimo, kaj bodo izgubili. Večni zakladi so za vselej oblikovali evropsko kulturo, kakor vsebuje evangelij zgodovino celotnega krščanskega človeštva. Nacionalna nestrpnost, ki se upira duhu časa, mora povzročiti neozdravljivo krizo. Svetovni gospodarski razvoj nujno zahteva spoznavno sodelovanje vseh posameznih kultur in nihče ne dvomi o tem, da se bo izpremenila Evropa v Zedinjene države. Srednjeveška politika nasilja nima bodočnosti in vsi sedanji izgrede ne morejo zasenčiti pravic nacionalnih manjšin. Nikakor si ne moramo misliti političnega razvoja brez spoštovanja kulturnih posebnosti posameznih narodnih skupin, a gospodarska skupnost bo prehitela kulturno nespravljivost. Rusija je in bo ostala svet zase, a njena bodočnost je v zvezi kulturno samostojnih de-

Verouk v ljudskih šolah obvezen

Važne izpremembe ljudskošolskega zakona - Verouk obvezen - Verouk poučuje duhovnik - Verske organizacije dovoljene

Belgrad, 9. julija. z. Nj. Vel. kralj je na predlog prosvetnega ministra podpisal zakon o izpremembah in dopolnitvah zakona o osnovnih šolah. V smislu teh izprememb je verouk v osnovnih šolah obvezen za vse priznane veroizpovedi. Verouk poučuje duhovniki, oziroma njihovi namestniki, postavlja in odstavlja pa jih banska uprava na predlog pristojne cerkvene oblasti dotične veroizpovedi. Pristojna občina lahko veroučiteljem prizna in plača primerno nagrado. Veroučitelji morajo biti jugoslovanski državljani. Če je veroučitelj zadržan, ga lahko nadomešča učitelj iste vere na dotični šoli.

Po predlogu pristojne cerkvene oblasti je lahko to nadomeščanje tudi stalno. Če se cerkvena oblast ne briga za verouk in ne stavi predlogov za imenovanje veroučiteljev, jih predlaga pristojna banska uprava. Na šolah, kjer je v vsakem razredu, odnosno oddelku najmanj 20 učencev iste vere in kjer pride na teden najmanj 20 učnih ur iz verouka, se lahko nastavi stalni kateheti, ki jih imenuje prosvetni minister. Vsi veroučitelji se morajo pokoravati šolskemu zakonu in redu. Minister prosvete lahko odstavi veroučitelja, če njegovo delo ne odgovarja pedagoškimi načelom ali

če njegovo vedenje v šoli in izven nje ni v skladu s splošnimi cilji osnovne šole. Učni program za verouk določa prosvetni minister v sporazumu z vrhovnim predstavništvom dotične vere v državi. Za katoličane se smatra škofvska konferenca za vrhovno cerkveno predstavništvo. Cerkevne oblasti imajo pravico enkrat na leto nadzirati verouk v osnovnih šolah. Dočim je sedanji zakon o osnovnih šolah zabranjeval verske organizacije, smejo učenci osnovnih šol odslej zopet biti člani verskih združenj svoje veroizpovedi tudi izven šole.

Budimpeštanski sestanek

Schober poslanik celega nemškega naroda — »Mi nismo več sami v Evropi, z nami je Italija« — Tudi Ljapčev hoče izrabiti priliko

Dunaj, 9. julija. b. Tukajšnji listi so se zelo ohladili in še samo toliko, da konaj komentirajo vesti, ki prihajajo iz Budimpešte o slavnostih ob priliki Schoberjevega obiska Madjarski. Ta rezerva se razlaga s tem, da je časopisje sprejelo direktive od vladnih krogov, naj se vzdržava pri komentiranju kanclerjevega obiska vsake pretiranosti, ker ni v interesu Avstrije, da bi inozemstvo podtikavalo sestanku Schober-Bethlen prevelike politične namene. Zelo občutno so zadeli očitki inozemstva, da se je Schober od sedaj omejil samo na velesile in osobito na one države, ki zahtevajo revizijo mirovnih pogodb. »Wiener Neueste Nachrichten« so oficijozno vladni list pa namigavajo, da je Schober samo sledil povabilu madjarske vlade in da bo zvezni kancler z isto radostjo potoval v Prago in v Belgrad, kakor hitro bo sprejel povabila ali vsaj zadržilo, da bo njegov prihod dobrodošel.

Po vestih iz praških političnih krogov je čehoslovaška javnost sprejela z mešanimi čustvi poročilo o avstro-madjarskih prijateljskih slavnostih, posebno že zato, ker sledijo hip na hip konferenci Male Antante in ker se vršijo ravno ob času, ko je Evropa polna govorice o restavraciji Habsburžanov. Istotako se povprašujejo francoski večerni listi zakaj je Schober izbral za svoj uljudnostni obisk v Budimpešti baš trenutke, ko je evropsko javno mnenje itak razburjeno od Mussolinijevih groženj in njegovih manevrov, da stopi na čelo narodov, ki so »nezadovoljni z mirovnimi pogodbami.« »Intransigence« pristavlja, da je kratkovidnost avstrijskih politikov graje vredna, ako Schoberjev obisk resnično nima drugih namenov.

»Germanica« imenuje Schoberja za poslanika celega nemškega naroda.

Budimpešta, 9. jul. b. Avstrijski kancler je bil včeraj sprejet od regenta admirala Horthy-ja v dve uri trajajoči avdijenci. Pozneje je odšel v palačo

ministrskega predsedstva, kjer se je razgovarjal z grofom Bethlenom poldrugo uro. Razgovori pri regentu kakor pri predsedniku vlade so bili najpri-srčnejši.

Sinoči je ministrski predsednik priredil na čast zveznemu kanclerju velik slavnostni banket, na katerem sta oba predsednika vlad izmenjala zelo pri-srčne zdravice. »Nikogar še nisem s tako prisrčnim veseljem sprejel kot Vas, ki predstavljate narod s katerim nas vežejo stoletni spomini na skupno srečo in na skupno nesrečo.« Schober je napil avstro-ogrske solidarnosti, ki je stara kot sta stara oba naroda in ki bo deležna najbolj nežne nege od strani avstrijske vlade.

Budimpešta, 9. jul. b. Danes je zvezni kancler pozval k sebi v prostore avstrijskega poslanštva v Budimpešti navzoče časnike. Kancler je izjavil, da je šel iskat in je našel v Madjarski samo stare prijateljske vezi. Njegovo potovanje ne bo prineslo nikakih političnih iznenadenj. Avstrija da mora povsod iskati prijatelje, da si pomaga iz svojega gospodarskega položaja. Evropa da je njegovo odkritosrčnost tudi pripoznala, ker ji hoče dati posojilo brez vsakih težav. Med Madjarsko in Avstrijo se bo morebiti v kratkem podpisala arbitražna in prijateljska konvencija, ki bo pripomogla k pomirjenju Evrope. »Nemzeti Ujsage« se raduje, da se sedaj začne nova era v srednji Evropi. »Pesti Napoc« opozarja, da obstoji za obe državi slovanska nevarnost, proti kateri se morata postaviti v bran. Zadnjo nedeljo je imel grof Bethlen v Bebečzinu govor, v katerem je naglašal, da njegova vlada ne bo dovolila restavracije Habsburžanov, razen če bi to zahteval parlament. Madjarska je pripravljena sodelovati z vsakim. Ona danes ni več osamljena v Evropi, z njo je tudi Italija. V tej zavesti zahteva Madjarska, da Evropa poskuša razumeti njene želje po reviziji trianonske pogodbe. Ta govor v zvezi s kanclerje-

vim obiskom seveda ni ravno primeren, da zbudi v sosednih državah zaupanje v pomirljive vladne komunikacije.

Danes je prispel v Budimpešto tudi bolgarski ministrski predsednik Ljapčev. Mudil se bo samo en dan in se sestal z vodilnimi politikmi, med drugimi tudi s Schoberjem. Temu potovanju se pripisuje zelo velika važnost, osobito ko je Ljapčev zapuščajoč Čehoslovaško, izpovedal v ironičnih besedah, da Bolgarska še ne ve, če se bo udeležila balkanske konference. »Potiskajo nas, in mogoče se bomo morali vdati.«

Budipešta, 9. julija. AA. Regent Horthy je sprejel danes opoldne v posebni avdijenci predsednika bolgarske vlade Ljapčeva. Po avdijenci je Ljapčev posetil najprej predsednika madžarske vlade grofa Bethlena, nato pa madžarskega ministra zunanjih zadev Valka.

Budimpešta, 9. jul. as. Bolgarski ministrski predsednik Ljapčev je popoldne sprejel zastopnike madjarskih listov, katerim je izrazil svoje zadovoljstvo o vtisih, ki jih je dobil v Budimpešti in o pogajanjih z zastopniki vlade. Navajal je, da obstoji med Madjarsko in Bolgarsko prisrčno razmerje. Na vprašanje, ali se bo Bolgarska udeležila nameravanega agrarnega bloka Madjarske, Jugoslavije in Romunije, je odgovoril, da Bolgarska, dasi še ni nobenih pozitivnih podatkov, z velikim zanimanjem zasleduje stvar, kateri se bo po možnosti pridružila. Da je omenil, da bo bolgarska vlada začetkom prihodnjega tedna odgovorila na Brian-dov memorandum. O bolgarsko-jugoslovanskih odnosih je izjavil, da so korektni. Na ponovno vprašanje, ali so ti odnosi prijateljski, je zopet odgovoril, da so korektni in da za prijateljske odnose čustva enega naroda niso zadostovala.

Dunaj, 9. jul. as. Dr. Schober se je davi vrnil iz Budimpešte na Dunaj.

Madjari in Mala antanta

Odnosi se polagoma boljšajo

Pariz, 9. julija. b. »Echo de Paris« je svoje dni poslal svojega posebnega poročevalca v Romunijo, ki se je pa vsled važnih političnih dogodkov na Madjarskem mudil tudi v Budimpešti ter bil sprejet od zunanjega ministra Valko. Valko je izjavil, da so se odnosi med njegovo državo in med Mala antanto osobito po rešitvi vzhodnih reparacij znatno izboljšali in da obstoji sedaj upanje, da se bo ta razvoj še pospešil v bodočnosti, seveda zelo počasi in zelo previdno. Mogoče da bodo medsebojni gospodarski interesi, kakor recimo agrarni, dosti pripomogli k zblizanju. Glede Bethlenovega potovanja v Pariz in pa v London je Valko pomiril do-

pisnika, češ Bethlen ima veliko vzrokov, da se zahvali za pomoč, ki so mu jo nudili angleški politiki, kakor tudi finančniki, kakor recimo firma Rothschildov.

Dopisnik »Echo de Paris« končuje svoje poročilo tako-le: Sicer je opaziti, da je napetost med Madjarsko in Mala antanto malo pogoja; to je spričo veličine še nerešenih vprašanj, kakor je vprašanje madjarskega prestola, seveda zelo omejen rezultat. A nad srednjo Evropo plava gost črni dim, iz katerega zna pognati plamen vsak trenutek, ako madjarski iredentisti ne bodo previdni.

Indija postane dominijon

London, 9. jul. as. Pred indijskim centralnim parlamentom v Simli je dal danes podkralj dolgo prižakovano izjavo o predlogih Simonovega poročila. Izjavil je, da je angleška vlada sklenila, da konferenca angleško-indijskih voditeljev strank, ki se bo pozno jeseni sestala pod predsedstvom Mac-Donalda v Londonu, nikakor ne sme biti vezana po vsebini Simonovega poročila, ki pa posve-lovanja lahko zelo pospešuje. Predlogi te kon-

ference bodo tvorili podlago za zakonske načrte, katere namerava angleška vlada predložiti angleškemu parlamentu. Angleška vlada je mnenja, da je indijsko konferenco voditeljev strank smatrali za avtorizirano zasloplstvo obeh dežel, katerih sklepe bo smatrali tudi za dogovor med obema deželama. Angleška vlada smatra slej ko prej dominionski stahul za končni cilj indijskega ustavnega razvoja.

litičnega razpada ruskega imperija. Ukrajinci, ki bodo hoteli na svojem nacionalnem področju tvoriti lastno kulturo, ji morajo omogočiti svobodni razmah, ne da bi zašli v neplodno politično osamljenost.

»Jdnstvo in raznolikost bo skupen cilj za Ruse in Ukrajince. Ruska kultura ne potrebuje nobenih umetnih pripomočkov, da bi prišla do veljave, in nekdanja nasilna »rusifikacija« jo je samo postavljala v slabo luč. Ukrajinci pa bodo samo izven ozkosrčne nestrpnosti lahko obudili lastno, ne navidezno, temveč živo in pristno kulturo, ki se bo razvijala v soglasju z življenjskimi predpogoji vsega maloruskega naroda.

Kardinal Vanutelli umrl

Rim, 9. jul. as. Danes popoldne ob 17.10 je v palači Dataria umrl kardinal-dekan Vanutelli v starosti 95 let. Kardinal Vanutelli je bil dekan sv. kolegija in je bil tri dni bolan. Dekanat kolegija se bo začasno poveril prodekanu kardinalu Granilo dal Monte.

Milan, 9. jul. as. S kardinalom Vanutellijem je preminula ena izmed najodličnejših osebnosti Vatikana. Kljub svojim 95. letom je prav do zadnjih dni kot predsednik vodil kolegij in do zadnjega trenutka ohranil svežost duha. Se na smrtni postelji je podpisoval bule in naredbe. Deloval je pod petimi papeži, udeležil se je treh konklav. Od papeža Leona XIII. je l. 1890. prejel škrlat. Rojen je bil 15. januarja 1836 v Gensamu pri Rimu. Bogoslovje je študiral na gregorijanskem vseučilišču in je leta 1861. vstopil v vatikansko diplomatsko službo. Deloval je v mnogih evropskih nunciaturah. Ko se je vrnil v Rim, je postal namestnik kardinala-državnega tajnika. Njegovo delovanje se je raztezalo na več kongregacij.

Schober obišče Prago

Praga, 9. jul. as. Kakor doznava Vaš dopisnik z avtentične strani, je pred par dnevi češkoslovaška vlada oficijelno povabila zveznega kanclerja dr. Schobera, da obišče Prago. Gotovo je, da bo dr. Schober to povabilo sprejel. Obiskal bo Prago najbrž v drugi polovici meseca oktobra. Merodajni krogi si obetajo, da bo ta obisk bistveno pospešil težavno češkoslovaško-avstrijsko trgovinsko pogajanja.

3 in pol milijarde za gospodarstvo

Pariz, 9. julija. AA. V poslanski zbornici je minister vojske predložil nov zakonski načrt o narodni obrambi in o naknadnih kreditih v znesku 650 milijonov frankov.

Zbornica je pričela proučevati vladni predlog o pospeševanju gospodarstva, za kar je predvidenih v prihodnjih petih letih po 3500 mil. frankov.

Dunajska vremenska napoved. Sedanje tiho vreme se ne bo mnogo izpremenilo.

Kdo je zakrivil katastrofo „Karadjordja“

Polemika čeških in italijanskih listov

Trst, 9. jul. p. Današnji »Piccoli« prinaša iz Prage vest, da češkoslovaški listi živo razpravljajo o katastrofi »Karadjordja«, in sicer radi tega, ker je več češkoslovaških državljanov ob trčenju »Karadjordja« in »Morosinija« prišlo ob življenje in bilo ranjenih. Češkoslovaški tisk z začudenjem naglašuje, da se je trčenje zgodilo v lepi poletni noči, ko je bilo morje zelo tiho, nebo pa jasno. Nekateri češkoslovaški listi si prizadevajo pokazati, da je kapetan »Morosinija« namerno izzval trčenje. »Piccolo« prinaša iz praških »Narodnih listov« članek, ki zahteva, da se izvede preiskava. Češkoslovaška je na tem interesirana, ker je med žrtvami nekaj češkoslovaških državljanov. Zato mora Češkoslovaška voditi računa o sigurnosti plovbe na Jadranu, ker ne more ostati indiferentna, ko na Jadranu plovejo tisoči češkoslovaških turistov. Italijanska plovba v jugoslovanskem Jadranu je odvečna. Italijanska plovba se tam vzdržuje iz razlogov prestiža. Jugoslovanski pomorci uživajo že od zdavnaj glas dobrih in zanesljivih mornarjev in sicer ne samo v svoji domovini, marveč na celnem svetu. Baš tam, kjer je »Karadjordje« imel stalno progo, jugoslovanski mornarji poznajo vsako čer in vsako skalo. Samo ob sebi prihaja vprašanje, ali je prišlo do katastrofe radi skrajne brezvestnosti, ali pa morda radi nečesa drugega težjega. »Piccolo« dalje navaja, da češkoslovaški listi pišejo, da si je italijanski motorni parnik »Morosini« prizadeval, da bi konkuriral jugoslovanskemu parniku »Karadjordju«, ki je vedno poln potnikov, italijanska ladja pa potuje skoro vedno prazna. »Piccolo« tudi prinaša, da se nekateri češkoslovaški listi čudijo, da so brodomlci s »Karadjordja« bili pripeljeni v Zader, ne pa v kako jugoslovansko pristanišče.

K temu dodaja »Piccolo« nastopni komentar: Jugoslovanski tisk je zavzel rezervirano držanje ob tragičnem trčenju, ki se je dogodilo v dalmatinskih vodah, češkoslovaški tisk pa je zavzel tako zadržanje, ki ne more biti zaupno in ki ga bo zastopnik fašistične Italije v Pragi znal energično zavrniti. Češkoslovaški tisk je do sedaj mnogokrat pokazal svojo zlonamernost proti Italiji in sicer posebno takrat, kadar gre za kak incident ali vprašanje, ki se tiče Jadrana. Stvar izgleda paradokсна. Toda v krogih mlade češkoslovaške republike gledajo na Jadran, kakor na nek čili, ki ga je treba javnosti predstaviti kot histo-

rično politično potrebo slovanske rase. Vendar v ta težki incident, ki se je zgodil v Dalmaciji, ni treba vnašati političen moment. Poskusa se očistiti kapitanu »Morosinija«, da je namerno izzval trčenje, kar se mora smatrati za nečastno.

»Piccolo« dalje naglašuje, da gre vse priznanje plemenitemu držanju italijanske posadke. Naglašuje, da se bodo vzroki trčenja ugotovili in da se morajo preiskavi, ki se vrši, vsi podvreči z zaupanjem. »Piccolo« skuša pobiti trditve »Narodnih listov«, da je italijanska plovba na Jadranu odveč in trdi, da je stvarnost dokazala nasprotno, da je jugoslovanska plovba na italijanskem (!) Jadranu odvečna.

Karadjordje je pravilno vozil

Sušak, 9. jul. p. Italijanski list »Piccolo«, ki ima najožje zveze s tržaškimi in beneškimi lastniki ladij, in ostali italijanski listi več ne vprašujejo, zakaj se jugoslovanski tisk zadržuje rezervirano v vprašanju odgovornosti zaradi katastrofe, niti noben laški list ne skuša vreči krivdo na poveljnika »Karadjordja«, nego gre ves italijanski tisk za jugoslovanskim, priznavajoč potrebo, da se o vprašanju odgovornosti ne govori, marveč, da se ima zaupanje v preiskovalno komisijo, ki bo prinesla svoj odlok. To je lepo, ker bi se tako končala kampanja, ki jo italijanski listi vodijo poslednja dva dni proti jugoslovanskim pomorcem. »Piccolo« ni bil toliko agresiven, kakor njegov tržaški tovariš »Popolo di Trieste«.

Kakor se je izvedelo v ravnateljstvu pomorske plovbe, imajo parniki natančno predpisano smer. Prvi dan po trčenju je »Piccolo« iz Zadra priobčil vest, da sta »Morosini« in »Karadjordje« plula v predpisani smeri. V tej vesti ni bilo besede, kako se je dogodila nesreča, marveč se je samo ugotovilo, da je »Morosini« udaril »Karadjordja« v bok. Ni bilo besede o tem, v kateri bok, čeprav je to največje važnosti. V drugi vesti iz Benetk, ki jo je delal »Piccolo« družba »San Marco«, ki je lastnica parnika »Morosini«, se je trdilo, da je v poslednjem trenutku pred trčenjem »Karadjordje« spremenil smer vožnje in se postavil proti »Morosiniju«, ki ga je sunil v bok. Bilo ni niti besede, v kateri bok. Iz te trditve bi moralo slediti, da je bil »Karadjordje« zadet v desni bok. V resnici pa je »Karadjordje« zadet v levi bok. Iz tega je jasno, da on ni spremenil smeri in da se ni mogel postaviti »Morosiniju« na pot. »Karadjordje« je plul kakor predpisano na desni strani. »Morosini« je kazal levo stran, na kateri je bila rdeča svetilka. Pomorski predpis odreja, da morata parnika ob srečanju drug drugemu pokazati rdečo svetilko in da gre drug mimo drugega z leve strani.

To je priznal tudi »Piccolo«. Poveljnik »Morosinija« izjavlja, da naš »Karadjordje« ni spremenil predpisane smeri, nego se jo je uporno držal. To izjavo poveljnika »Morosinija« je priobčil »Piccolo« v nekem poročilu iz Benetk, v katerem kapitan »Morosinija« Olivoto trdi, da je pri Sukošanu okrenil na levo. Ko je ugledal »Karadjordja«, je dal signal, da bi tudi »Karadjordje« spremenil smer na levo. Toda »Karadjordje« je šel dalje v predpisani smeri, celo več, okrenil je na desno in tedaj šele je »Morosini« okrenil na desno. Toda bilo je že prepozno. Trčenje s »Karadjordjem« ni mogel preprečiti. Olivoto trdi, da je dvakrat zabil, pozivajoč »Karadjordja«, da okrene na levo. Vsi potniki na »Karadjordju« pa trdijo, da »Morosini« ni dal signala, marveč da je šele trenutek pred udarcem dal signal samo enkrat, ne pa dvakrat. S tem je dokazano, da je »Morosini« menjšer smer, ne pa »Karadjordje«, kar v ostalem dokazuje tudi dejstvo, da je »Karadjordje« razbit levi bok, kar je pri do- ločitvi odgovornosti glavne važnosti.

Sibenik, 9. julija. p. Včeraj se je mudila na »Karadjordju« mešana komisija, ki naj bi ugotovila vzroke, ki so dovedli do trčenja »Morosinija« in »Karadjordja«. V tej komisiji so zastopniki italijanske in naše vlade in večje število strokovnjakov z obeh strani.

RESEVALNA DELA.

Sibenik, 9. jul. p. Danes so se pričela prva dela za reševanje »Karadjordja«. Parnik »Salona« je pripeljal potrebne stvari za privezanje ladje in zamašitev razpoklin. Strokovnjaki so mnenja, da se bo sigurno posrečilo »Karadjordja« rešiti. Prva dela bo treba izvršiti v veliko opreznostjo.

NOVA ŽRTEV.

Sibenik, 9. jul. p. Iz Zadra poročajo, da je včeraj v tamošnji bolnici podlegel težkim poškodbam, ki jih je dobil ob trčenju, natak na »Karadjordju« Albin Borsič iz Bakra. Pokopali ga bodo na Zadarskem pokopališču. Borsič je 6. žrtev strašne pomorske katastrofe.

ODHOD POSLEDNIH BRODOLOMCEV.

Zagreb, 9. jul. p. Poslednji brodomlci iz »Karadjordja« so nocojšnjo noč poivali skozi Zagreb. Bilo jih je okrog 20, po večini Čehoslovaki. Med njimi je Edmund Novakovski, čigar zaročenka Švejdova je ob trčenju prišla ob življenje. Novakovski je zelo potr. Najbolj ga boli, da ni mogel biti navzoč pri njenem pogrebu. Z »Morosinijem« se je moral z ostalimi brodomlci ukrčiti na »Slovenca«. Italijanske oblasti mu niso dopustile, da bi za časa pogreba ostal v Zadru.

Mala antanta pristane na Briandov načrt

Praga, 9. julija. as. Države Male antante bodo v prihodnjih dneh izročile svoje odgovore na Briandov memorandum v smislu sklepa konference v Strbskem Plešu. Odgovori bodo kratki in se bodo v bistvu strinjali med seboj. Izrekel se bo pristane na Briandovo iniciativo in se pridržki ne bodo postavili, ker jih vsebuje v smislu Male antante že Briandov memorandum sam v svojih pridržkih. Koncept odgovorov je že izgotovljen in se bo potem, ko ga odobri dr. Beneš, še koncem tega tedna poslal v Pariz.

Atene, 9. julija. as. Grška vlada bo v soboto izročila svoj odgovor na Briandov memorandum. Odgovor pozdravlja načrt, vendar bo vseboval pridržke glede gospodarskega in ostalega sodelovanja med vsemi državami z ozirom na poslednje pogodbe, ki so bile sklenjene med nekaterimi državami.

Plebiscit v Posaarju 1931?

Paris, 9. julija. b. V političnih in parlamentarnih krogih kroži vest, da je prispela takoj po prekinjenju posaarskih pogajanj v Pariz deputacija gospodarskih predstavnikov posaarskega ozemlja. Bili so sprejeti na visokem mestu, kjer so izjavili, da ljudstvo vsled negotovosti, ki je iz zavlačevanja nastalo, trpi občutno gospodarsko škodo. Predlagali so kompromisno rešitev in sicer, da bi se naj prebiscit, ki je po versajskem miru določen za leto 1935, vršil že prihodnje leto, nakar bi bilo zelo lahko nadaljevati pogajanja, ko bi bila dana gotovost o politični pripadnosti ozemlja. Minister Pernot, predsednik francoske delegacije je izjavil časnikanem, da Francija zahteva za odkup saarskih premogovnikov vsoto 250 milijonov zlatih mark (3 milijarde Din). Nemška delegacija je to zmerno francosko terjatev smatrala vseeno za pretirano in je prosila, naj se pogajanja prekinijo.

Aeronavlična konferenca

Belgrad, 9. julija. AA. Včeraj so otvorili v Ženevi mednarodno aeronavlično konferenco Društva narodov. Na dnevnem redu te konference so aktualna vprašanja tehnična, pa tudi gospodarskega in pravnega značaja. V zadnjem času slijo v sprotje mednarodnega letalstva baš pravna in gospodarska vprašanja, ki vzbujajo upravičeno zanimanje kompetentnih činiteljev. Gre za to, da najteje na konferenci rešitev, ki bo odgovarjala interesom vseh zainteresiranih držav. Našo državo zastopa na tej konferenci inž. Tadija Sondernajer, generalni ravnatelj društva za zračni promet »Aeropute«. Delo konference bo trajalo 10 dni.

Strašna rudniška nesreča

Eksplodizija ogljikove kisline — Dosedaj so polegali iz rova 67 mrtvih

VRATISLAVA, 9. jul. as. V rudniku Hausdorf pri Neurode se je pripetila strašna rudniška nesreča. Poplune je v drugem in tretjem rovu eksplodirala ogljikova kislina in zajela 80 delavcev. Plini ogljikove kisline so vdrli tudi v sosedne rove, kjer je delalo nadaljnjih 100 do 110 delavcev. Skoro vsi delavci so bili takoj omamljeni in se onesvestili. Da vsaj rešijo delavce v sosednjih rovih, so morali najprej zapreti zgornja vrata v prva dva rova in prepuščati tamkajšnjih 80 delavcev svoji usodi. Ko se je posrečilo pogrnati svež zrak vsaj v sosedne rove, se je šele moglo misliti na reševalna dela in se še sedaj marljivo vrše. Do sedaj so rešili iz rovov okoli

60 rudarjev. Ze med temi je 18 mrtvih. Prav na mesto eksplozije so reševalci še niso mogli priti. Usoda prvih 80 delavcev je povsem negotova. V rudniku je velika panika. Svojei ponesrečenih rudarjev se v množicah zbirajo pri vhodih in čakajo na reševalna dela.

Reševalna dela so imela do 21.45 sledeče uspehe: Iz jame so potegnili 67 mrtvih, 44 rudarjev pa so še žive prepeljali v bolnico. V rovih je še okoli 60 rudarjev. Uprava rudnika upa, da bo še mogla rešiti nekatere žive rudarje. Do rova, kjer je bila prva eksplozija, pa niso mogli priti.

Moment napetega pričakovanja v Parizu

Pariz, 9. jul. Med glasovi o priliki nemškonačionalnih izgrediv v Porenju, prekinitve saarskih pogajanj in italijanskega nastopa v prid držav, prizadetih po versajskem miru, je največ pozornosti vzbudil članek Julija Sauerweina v »Matine«. Sauerwein izjavi sledeče:

Ker smo ravno pri slovi federaciji evropskih držav, ki jo je predlagal gospod Briand, se francoski državniki trudijo, da bi publiko prepričali, da so izjemni prav redke izjeme, vse evropske države pripravljene, da druga drugi padejo okoli vratu. Prav obdobje vredna je skrb, s katero naši politiki iščejo v odgovorih, ki so dozdaj dospeli na memorandum g. Brianda, one fraze, ki vsebujejo vsaj en milijon načelnega platoničnega pristanka nanj. »Res je, da so vse male države, čeprav so izrazile gotove pomisleke in rezerve, pripravljene sodelovati pri uresničenju Briandovega načrta. Toda, ako naj bo stavba solidna, je jasno, da se mora Francija sporazumeti z eno ali več velikimi silami. Z malimi državami, naj bodo še tako stabilne in Franciji zveste, Francija nove Evrope ne bo ustvarila.«

S katero ali katerimi velesilami more torej Francija računati? Z Anglijo čisto gotovo ne, zakaj za to državo je ena puščava v Mezopotamiji večje vrednosti nego vsi srednjeevropski problemi. Pa tudi na Italijo ni mogoče računati, vsaj danes ne, ko g. Mussolini zasleduje Franciji diametralno nasproten načrt. Ne ostane nihče drugi ko Nemčija.

Sodelovanje Nemčije pri panevropskem načrtu Francije je vseskozi mogoče, ako se bo rajh držal Stresemannove politike. Ta politika pomeni sodelovanje Nemčije z ono državo, ki v sedanjem momentu edina more Nemčiji pomagati finančno, ki edina more izposlovati Nemčiji ugodnejšo sistematizacijo vojnepoškodnih odplačil potem prijateljskega aranžmana z Ameriko, ki edina more Nemčiji dovoliti vojaški položaj, ki bi bil dostojen tako velike države in ki končno edina more Nemčiji vrniti v meja možnost kontinuiteto njenih ko-

munikacij z vzhodno Prusijo.

Desničarski krogi, ki vehementno napadajo Brianda čes da je njegova politika, ki je računala na podporo Nemčije za ceno izpraznitve Porenja, skrahirala, imenujejo Sauerweinove oficijozne ponudbe »zločinskih igranje z vitalnimi interesi Francije« in njenih zaveznikov (mišljena je Poljska zaradi pasusa o vzhodni Prusiji).

V vladnih krogih prevladuje slejkoprej optimizem in prepričanje, da bo Nemčija sledila zapadni orientaciji. Z veliko napetostjo se pričakuje odgovor Nemčije na Briandov panevropski predlog.

Desničarji skušajo javnost prepričati že vnaprej, da bo nemški odgovor analogen italijanskemu, sklicujoč se na članek v »Timesu«, ki to trdi, čes da bo ena glavnih opomb nemškega odgovora na Briandovo spomenico ta, da je najprej treba izvesti razorožitve — kar je, kakor znano, tudi glavna teza Mussolinijeva in očitno naperjeno proti Franciji.

Dobri poznavalci diplomatskega položaja pa pravijo, da bo nemški odgovor veliko bolj previden, nego se predpostavlja, in da bo pustil popolnoma odprto možnost najplodovitejšega sodelovanja.

Bratianu v avdijenci

Bukareš, 9. jul. as. Vintila Bratianu je bil zvečer ob 7 sprejet pri kralju v avdijenci, ki je trajala eno uro. Bratianu je izročil kralju spomenico o gospodarskem in finančnem položaju države. Med avdijenco se je zbrala pred kraljevo palačo velika množica ljudi. Del množice je prijel Bratianu ovacije, drugi del pa je odgovarjal s protiovacijami.

Vezuv bruh

Neapelj, 9. julija. AA. Bruhanje ognjenika Vezuva še ni prenehalo. Po pobočjih se vale vedno nove množine lave, ki pa ne ogroža na podnožju ležečih naselbin.

Bilanca komunistične internacionale

Moskva, 9. jul. d. Na kongresu ruske komunistične stranke je podal poročilo o komunistični internacionali Molotov.

Molotov je izjavil, da je od leta 1928. opazati dvig revolucionarnega pokreta po vsem svetu. Gospodarska kriza, brezposelnost (ki jo sovjeti s svojo eksportno politiko namenoma v Evropi pospešujejo) in kolonialni nemiri, zlasti v Indiji, pospešujejo revolucioniranje mas. Kot ovira pa so delovali notranji spori v komunističnih strankah Evrope. Desničarska opozicija se je razširila na komunistične stranke Nemčije, Anglije, Švedske in Poljske, levičarska opozicija pa v komunističnem mladinskem pokretu.

Po Molotovu je poročal Manuilski o protiakciji meščanskih strank, fašizma in cerkva proti komunizmu. Poudarjal je, da protiakcija proti komunizmu ni samo na zunanjo močno, ampak da ima globoke korenine v mentaliteti zapada, zlasti »preprosti ljudski mas«. Ruski komunizem je s tem doslej veliko premalo računal, napadno meneč, da je protikomunistični pokret umetna tvorba zapadne buržoazije. Fašizem, je dejal Manuilski, je silno nevaren pojav z izredno globokimi koreninami v veri, zgodovini in razvoju zapadne misli. Fakt je, da evropske komunistične stranke, odkar je fašizem ojačil svoje delovanje, niso nič narasle. Nemška stranka n. pr. od leta 1924. dalje ne pride čez število 180.000, francoska stranka ostaja na nivoju 60.000, v Angliji pa je članstvo padlo celo na 3500!

Nato so poročali zastopniki komunističnih strank posameznih držav. Zastopnik nemških komunistov Neumann je poudarjal solidarnost italijanske in nemškega fašizma v pobijanju komunizma.

Austrijsko posojilo dovoljeno

Vloga, ki jo je igral predsednik kontrolne komisije Alberti.

London, 9. julija. b. Angleški finančni krogi, ki imajo nalog, da plaširajo avstrijsko posojilo, so zahtevali, da mora predsednik mednarodne kontrolne komisije v Avstriji Alberti dati svoje dovoljenje. Alberti je prekinil svoje počitnice v Como in je včeraj prispel v London ter takoj stopil v zvezo z bankarskim sindikatom. Avstrijsko posojilo je s tem zagotovljeno. Pogoji še sicer niso objavljeni, ravnotako tudi višina posojila ne. V bančnem trstu, ki bo dal posojilo Avstriji, stoji tudi Newyorská firma Morgan, Grenfell et Cie. Zastopnik te banke je izjavil dopisniku »Financial Times«, da bo posojilo koncem tega tedna brez vsakega dvoma podpisano. Listi prinašajo v svojih gospodarskih rubrikah te vesti z velikim zadovoljstvom, Avstrija je ena prvih držav tega dela Evrope, ki si je znala pridobiti simpatije angleškega kapitala.

London, 9. jul. as. V City se pričakuje prihodnje dni, da bodo zaključena pogajanja za avstrijsko posojilo, katerega angleška tranša znaša približno 12 milijonov funtov in jo bodo emitirale banke Morgan, Grenfell, Roischild, Baring in Stöger. Kurz izdaje še ni končno določen.

Heimwehr grozi vladi

Dunaj, 9. julija. b. V glasilu avstrijskih nacionalistov »Die alpenländische Heimatwehr«, piše dr. Steidle na naslov zvezne vlade, da se nikar ne igra z ljudskim gibanjem, ki je prav za prav Avstrijo ustvarilo. Vlada je sicer nameravala, piše dr. Steidle, Heimwehrovce pobiti na tla in njene voditelje pozapreti. V nasprotnem slučaju bi se znalo pripetiti, da bo Avstrija postala kup razvalin.

Neue Freie Presse dostavlja k temu, da je Avstrija itak že kup črepi in v gospodarskem pogledu, in žal vsa agitacija nacionalistov ni tega položaja mogla izboljšati.

Na današnjem generalnem zboru Heimwehrovcev je dr. Steidle ponovil svoje grožnje. Vlada da je izbrala kot prvo žrtev majorja Pabsta, za katerim bi naj prišel Steidle. Izgon Pabsta je škandal že zato, ker je bil on, ki je obvaroval Avstrijo proti boljševškemu valu. Čas dela za nas, je vzklilnik Steidle. Mi nočemo nikake diktature, ne na desno ne na levo, ampak svobodno samoupravo.

Demonstracije v poljski Sleziји

Zagreb, 9. julija. b. Poroča se dodatno k »Slovenecem« poročilo o polničnih izgredivih v Katowicah, da so demonstracije bile inscenirane od komunističnih agitatorjev, ki so nahajali brezposelno ljudstvo, da je začelo streljati na policijo. Policija se je čutila prisiljeno, da se brani, kar je dovedlo do mučnih spopadov, med katerimi je bilo po vesteh »Kurjer Warszawski« ranjenih 8 do 9 manifestantov.

Nov uradniški zakon

Belgrad, 9. jul. z. V ministertvu za pravosodje delajo strokovnjaki na novem uradniškem zakonu, ki mora biti koncem tega meseca gotov. Sprejeta so vsa potrebna mnenja in material, tako da bo ta zakon v največji meri zadovoljil interese uradnikov. Na zakonu delajo strokovnjaki vseh ministrstev.

Nov monopolski zakon

Belgrad, 9. jul. m. Glavna monopolska uprava je izdelala načrt novega monopolskega zakona, ki ga bo v kratkem predložila v potrditev. V zvezi s tem se bodo izdajali tudi pravilniki, ki bodo urejali gmojni položaj monopolskih nameštencev. Kakor smo že svojačasno poročali, je vprašanje uslužbencev v monopolskih podjetjih v znatni meri zboljšano.

Belgrad, 9. julija. m. Ban dravske banovine ing. Serac je danes prišel v Belgrad, kjer ostane več dni.